

ЄВПАК І.І.

*студентка спеціальності «Соціальна робота»
Національний університет «Запорізька політехніка»
м. Запоріжжя, Україна*

НОВАК Т.О.

*старший викладач кафедри «Соціальна робота»
Національний університет «Запорізька політехніка»
м. Запоріжжя, Україна*

КОМПЛЕКСНА ПІДТРИМКА СІМЕЙ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ ЯК ЗАПОБІГАННЯ СОЦІАЛЬНИМ РИЗИКАМ

В умовах повномасштабної агресії велика кількість українських сімей щодня стикаються з викликами, пов'язаними з ризиками для життя та здоров'я їхніх захисників. Ці виклики створюють високий рівень соціальної вразливості, загрозу розпаду сімейних зв'язків та посилення соціальних проблем, що може мати довготривалі негативні наслідки для суспільства в цілому. У зв'язку з цим, держава має забезпечити надійний соціальний захист, щоб підтримати сім'ї та допомогти їм адаптуватися до нових реалій.

Метою є комплексний аналіз проблем та ризиків, з якими стикаються сім'ї військовослужбовців України в умовах війни, а також оцінка ефективності державної підтримки з метою розробки рекомендацій щодо покращення соціального захисту, адаптації та стабілізації таких сімей у сучасних умовах. Ця мета пов'язана з виявленням ступеня соціальної вразливості цих сімей, вивченням діючих пілг і програм підтримки, а також визначенням основних проблем у доступності та узгодженості послуг, що існують сьогодні, з акцентом на забезпечення безперервної психологічної підтримки і комплексного супроводу сімей для зниження соціальних ризиків і зміцнення сімейних зв'язків.

Соціальні ризики – це умови або події, що можуть погіршити матеріальне становище, психоемоційний стан та життєдіяльність сім'ї. Для родин військовослужбовців основними ризиками є психологічні (стрес, тривожність, посттравматичні розлади, конфлікти в сім'ї), економічні (втрата або зниження доходу, зростання витрат, труднощі працевлаштування), дитячі (емоційна нестача батьківської уваги, проблеми в навчанні, девіантна поведінка), медичні (травми чи інвалідність військового, психосоматичні захворювання членів сім'ї), житлові (втрата або пошкодження житла, вимушене переселення), правові (складність

оформлення пільг, виплат і документів), а також кризові після повернення (алкоголізація, насильство, розпад шлюбу, соціальна ізоляція).

Щоб зменшити вплив таких ризиків та забезпечити належну підтримку родин, в Україні запроваджено комплексну систему допомоги, яка поєднує цифрові послуги через портал «Дія» та низку соціальних пільг. Зокрема, передбачено:

- на комунальні послуги, де сім'я військовослужбовця, який має статус учасника бойових дій може претендувати на 75 % знижки на оплату житла, газу, електроенергії та інших комунальних послуг, 100 % знижки надається особам з інвалідністю внаслідок війни, а також 75 % на вартість палива для будинків без централізованого опалення;

- допомогу в працевлаштуванні, дружини військовослужбовців мають пріоритет при працевлаштуванні та збереженні робочого місця у разі скорочення штату, також їм надається першочергове направлення на професійну підготовку або перепідготовку з виплатою середньої заробітної плати на період навчання;

- медичні послуги, дружини учасників бойових дій мають право на безоплатне медичне обслуговування у військово-медичних закладах, що включає амбулаторне та стаціонарне лікування, а також за потреби, можливе направлення на лікування за кордон відповідно до встановлених порядків;

- психологічна підтримка, яка може бути форматом консультацій або психотерапії для покращення спілкування в родині [1].

Пільги для військовослужбовців та членів їхніх сімей регулює Закон України від 20.12.1991 № 2011-ХІІ «Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та їхніх сімей». Відповідно до чинного законодавства, у 2025 році для дітей учасників бойових дій передбачено такі основні види підтримки:

- оздоровлення та лікування в санаторіях і оздоровчих таборах раз на рік коштом держави;

- пріоритетне зарахування до садочків і шкіл за місцем проживання;

- харчування в школах за рахунок місцевого бюджету;

- безкоштовне забезпечення підручниками;

- зарахування або переведення на бюджет у професійно-технічних і вищих навчальних закладах;

- безоплатне проживання в гуртожитку для студентів денної форми;

- право на отримання соціальної стипендії або кредиту на освіту.

Пільги для дітей військовослужбовців діють до повноліття або до 23-річного віку для студентів вишів і коледжів. Однак у разі відрухування особа втрачає знижки [2; 3].

Загалом державна комплексна підтримка сімей військовослужбовців в Україні має значний потенціал. Однак, її ефективність залежить не лише від наявності пільг, а й від того, наскільки швидко та легко родини можуть отримати доступ до цих послуг. Це вимагає безперервного вдосконалення та системного підходу до реалізації державної політики.

Проаналізувавши проблеми та ризики з якими можуть стикатися сім'ї військовослужбовців та існуючу систему підтримки в умовах повномасштабної агресії, я можу запропонувати такі рекомендації щодо покращення соціального захисту та підтримки таких сімей, щоб вони не опинялися в зоні ризиків:

- розширити доступність психологічної підтримки шляхом збільшення кількості фахівців і впровадження регулярних безкоштовних онлайн-консультацій або групових терапевтичних сесій для членів сімей, що допоможе знизити рівень стресу, тривожності та соціальної вразливості;

- підсилити координацію державних і громадських служб задля створення системи комплексного супроводу сімей, яка об'єднуватиме соціальні, медичні, юридичні та освітні послуги під одним «соціальним кейсом»;

- оптимізувати механізми інформування про наявні пільги та програми підтримки через різні канали із простими та доступними інструкціями, щоб кожна сім'я знала про свої права та можливості;

- розширити пільги для матеріальної підтримки сімей захисників розглянувши можливості одноразової допомоги при тимчасовій втраті доходу, а також додаткові програми з відшкодування витрат на навчання і медичне забезпечення дітей;

- покращити умови та розширити терміни пільг для дітей військовослужбовців, зокрема можливість збереження соціального статусу навіть у разі відрухування з навчального заклад, а також забезпечення підтримки у вигляді стипендій;

- інтегрувати цифрові технології для забезпечення своєчасного супроводу сімей, наприклад, через мобільний додаток з нагадуваннями про доступні пільги, можливостями подачі заяв і зворотного зв'язку.

Впровадження цих рекомендацій підвищить ефективність соціальної підтримки, сприятиме збереженню сімейних зв'язків і допоможе адаптації родин військовослужбовців у складних сучасних реаліях.

У висновку хочу зазначити, що комплексна підтримка сімей військовослужбовців є ключовим чинником зниження соціальних ризиків, пов'язаних із війною та її наслідками. Забезпечення всебічного супроводу – від психологічної допомоги і медичного обслуговування до соціальних пілг і освітніх програм – створює умови для стабілізації життя таких родин, зміцнення їхніх зв'язків і підвищення стійкості перед викликами.

Важливо, щоб державна підтримка була не лише наявною, а й доступною, швидкою, координованою та зручною для отримання, що дозволить максимально ефективно задовольняти потреби сімей військовослужбовців. Якщо державна політика зосередиться на цих аспектах, а також впровадить рекомендовані заходи щодо розширення і систематизації підтримки, це істотно знизить рівень соціальної вразливості сімей військовослужбовців та сприятиме їхній адаптації у сучасних складних умовах.

Список використаних джерел

1. Які пілги має дружина військовослужбовця і як їх оформити. 24 *Економіка* : веб-сайт. URL: https://24tv.ua/economy/yak-oformiti-pilgi-poradi-druzhinam-viyskovosluzhbovtziv-24_n2756733 (дата звернення 26.09.2025).
2. Що діти військових отримують безкоштовно: повний список пілг на 2025 рік. УНІАН : веб-сайт. URL: <https://www.unian.ua/society/vse-lgoty-dlya-detey-voennosluzhashchih-v-ukraine-v-2025-godu-12955629.html> (дата звернення 26.09.2025).
3. Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей [Електронний ресурс] : Закон України від 20.12.1991 р. № 2011-ХІІ. режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2011-12#Text> (дата звернення 26.09.2025).